

SDĚLENÍ KOMISE

POKYNY

Režim EU upravující obchod se slonovinou uvnitř EU a její zpětný vývoz

(2017/C 154/06)

Účelem těchto pokynů je poskytnout výklad nařízení Rady (ES) č. 338/97⁽¹⁾, který doporučuje, aby členské státy EU i) zastavily (zpětný) vývoz předmětů ze surové slonoviny a ii) zajistily restriktivní výklad ustanovení práva EU, jež povolují obchod se slonovinou uvnitř EU a (zpětný) vývoz zpracované slonoviny.

1. Souvislosti a odůvodnění

i) Mezinárodní právní rámec a právní rámec EU upravující obchod se slonovinou

Slon africký *Loxodonta africana* i slon indický *Elephas maximus* jsou uvedeni v přílohách Úmluvy o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (CITES), která sdružuje 183 smluvních stran včetně EU a všech členských států EU. Podle stávajícího režimu úmluvy CITES je mezinárodní obchod se slonovinou⁽²⁾ zakázán, přičemž jsou stanoveny přísně omezené výjimky (zejména pro předměty získané dříve, než se ustanovení úmluvy CITES začala vztahovat na slonovinu). Vnitrostátní obchod se slonovinou úmluva CITES neupravuje.

V EU se úmluva CITES provádí prostřednictvím nařízení (ES) č. 338/97 a souvisejících nařízení Komise (nařízení EU o obchodu s volně žijícími a planě rostoucími druhy). V případě slonoviny ze slonů (stejně jako u jiných druhů uvedených v příloze A nařízení (ES) č. 338/97) kromě toho přijala EU opatření, která jsou přísnější než ustanovení úmluvy CITES.

V důsledku toho je obchod se slonovinou v EU přísně regulován prostřednictvím nařízení EU o obchodu s volně žijícími a planě rostoucími druhy a dovoz slonoviny do EU, obchod s ní uvnitř EU a její vývoz z EU pro obchodní účely obecně není povolen.

Obchod se slonovinou uvnitř EU a její zpětný vývoz pro obchodní účely je povolen pouze za těchto podmínek:

- obchod uvnitř EU je povolen pro výrobky ze slonoviny dovezené do EU před tím, než byly druhy slonů uvedeny v příloze I úmluvy CITES (18. leden 1990 pro slova afrického a 1. červenec 1975 pro slona indického)⁽³⁾. K obchodu uvnitř EU může dojít pouze v případě, že bylo za tímto účelem vydáno příslušným členským státem EU potvrzení, s výjimkou „zpracovaných exemplářů“ (viz definice níže) získaných před 3. březnem 1947, s nimiž lze obchodovat v EU bez potvrzení,
- zpětný vývoz z EU je povolen pro exempláře slonoviny získané před datem, kdy se úmluva CITES stala pro ně použitelnou, tj. 26. únorem 1976 u slona afrického a 1. červencem 1975 u slona indického⁽⁴⁾.

ii) Mezinárodní kontext: nárůst nezákonného lovu slonů a obchodu se slonovinou v důsledku rostoucí poptávky z Asie

V posledních letech dosáhl nezákonný lov slonů velmi vysoké úrovně. Od roku 2011 bylo podle zpráv každý rok usmrceno 20 000 až 30 000 slonů afrických⁽⁵⁾. To vedlo k všeobecnému poklesu populací slona afrického a ohrožuje zlepšení, k němuž u tohoto druhu došlo v období od roku 1990 do poloviny první dekády 21. století.

⁽¹⁾ Nařízení Rady (ES) č. 338/97 ze dne 9. prosince 1996 o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi (Úř. věst. L 61, 3.3.1997).

⁽²⁾ Odkazy na slonovinu v těchto pokynech se týkají pouze slonoviny ze slonů.

⁽³⁾ Podle čl. 8 odst. 3 písm. a) nařízení (ES) č. 338/97.

⁽⁴⁾ Viz čl. 5 odst. 6 bod ii) nařízení (ES) č. 338/97. Na slona afrického se úmluva CITES vztahuje od 26. února 1976, kdy byl tento druh do přílohy III zařazen Ghanou; slon indický byl zařazen do přílohy I úmluvy CITES dne 1. července 1975.

⁽⁵⁾ Nellemann, C., Henriksen, R., Raxter, P., Ash, N., Mrema, E. (Eds). (2014). *The Environmental Crime Crisis – Threats to Sustainable Development from Illegal Exploitation and Trade in Wildlife and Forest Resources* (Krise v důsledku environmentální trestné činnosti – hrozby pro udržitelný rozvoj vyplývající z nezákonného využívání volně žijících a planě rostoucích druhů a lesních zdrojů a nezákonného obchodu s nimi). UNEP, Posouzení rychlé reakce. Program OSN pro životní prostředí a GRID-Arendal, Nairobi a Arendal.

Spolu s tímto výrazným nárůstem nezákonného lovu slona afrického se zintenzivnil i nezákonný obchod se slonovinou vyvolaný trvalým růstem poptávky po slonovině na asijských trzích. Podle Informačního systému obchodování s výrobky ze slonů (ETIS) ⁽¹⁾ bylo v letech 2010 až 2015 každoročně zabaveno přibližně 39 tun surové slonoviny a množství zabavené zpracované slonoviny v těchto letech neustále rostlo a v průměru činilo přibližně 5,6 tuny za rok ⁽²⁾. Pohyb zásilek slonoviny v tak velkém měřítku odráží skutečnost, že do nezákonného obchodu se slonovinou se rostoucí měrou zapojují sítě nadnárodního organizovaného zločinu.

V reakci na tento nárůst nezákonného lovu slonů a obchodu se slonovinou mezinárodní společenství přijalo četné závazky prostřednictvím rezolucí Valného shromáždění OSN a Environmentálního shromáždění OSN, jakož i na některých konferencích na vysoké úrovni.

Na 17. konferenci smluvních stran úmluvy CITES (CoP17 CITES) v říjnu 2016 byla dohodnuta řada nových opatření, jejichž cílem je posílit prosazování pravidel boje proti nezákonnému lovu slonů a obchodu se slonovinou, omezit poptávku po nezákonné slonovině a posílit kontrolu legálnosti slonoviny, která se vyskytuje na vnitrostátních trzích.

Usnesení CITES 10.10. (Rev. CoP17) o obchodu s exempláři slonů požaduje, aby smluvní strany zavedly komplexní vnitřní legislativní, regulační, donucovací a jiná opatření pro obchod/vnitrostátní trhy se slonovinou. Toto usnesení rovněž doporučuje, „aby všechny smluvní a nesmluvní strany, v jejichž jurisdikci existuje zákonný vnitrostátní trh se slonovinou, který přispívá k nezákonnému lovu nebo obchodu, naléhavě přijaly veškerá nezbytná legislativní, regulační a donucovací opatření k uzavření svých vnitrostátních trhů pro komerční obchodování se surovou a zpracovanou slonovinou“, a uznává, že „u některých předmětů mohou být oprávněné velmi omezené výjimky; žádné výjimky by však neměly přispívat k nezákonnému lovu ani nezákonnému obchodu“.

iii) Rostoucí úroveň zákonného obchodu se slonovinou z EU do Asie

V posledních letech značně vzrostl zpětný vývoz surové i zpracované slonoviny z EU pro obchodní účely prováděný v souladu s nařízením (ES) č. 338/97 („zákonný zpětný vývoz“), přičemž výrazně vzestupný trend vykazoval zpětný vývoz slonoviny do východní Asie (viz rámeček 1).

Rámeček 1

Úroveň zákonného zpětného vývozu slonoviny z EU – základní fakta a čísla

Největší podíl na zpětném vývozu předmětů **surové slonoviny** z EU mají sloní kly. V letech 2006 až 2012 byl počet klů zpětně vyvezených každý rok z EU vždy nižší než 100 jednotek (s výjimkou roku 2008, kdy dosáhl 111 položek), avšak v roce 2013 jejich počet výrazně vzrostl (dosáhl více než 300 položek) a ještě více pak v letech 2014 a 2015 (každoročně více než 600 položek). Téměř všechny sloní kly zpětně vyvezené z EU v letech 2014 a 2015 směřovaly do Číny nebo do ZAO Hongkong.

Kromě obchodu s kly členské státy EU v posledním desetiletí rovněž vykazovaly **obchod se surovou slonovinou ve formě kousků slonoviny**. Zdá se, že se obecně snižoval zpětný vývoz kousků slonoviny vykazovaný podle hmotnosti, ale celkově rostl zpětný vývoz vykazovaný počtem exemplářů (s velkým meziročním kolísáním), což naznačuje, že obchod s touto komoditou byl v posledním desetiletí poměrně stabilní. Skutečný počet kousků slonoviny je však obtížné vyčíslit, protože kousky se mohou nesmírně lišit svou velikostí.

Počet předmětů ze **zpracované slonoviny** zpětně vyvezených z EU v posledních letech rostl, přičemž z údajů uváděných členskými státy EU je od roku 2012 patrný výrazný růst. Pokud jde o obchod s jednotlivými exempláři, byl největší počet vykázan v roce 2015 (10 000 předmětů ze slonoviny zpětně vyvezených v roce 2015). Je však třeba poznamenat, že členské státy vykazují obchod v různých jednotkách. Vedle obchodu s jednotlivými předměty se obchod vyazuje také hmotnostně (v kg). Zpětný vývoz slonoviny, který členské státy vykazovaly hmotnostně, značně kolísá, přičemž nejvyšší úroveň dosáhl v roce 2012 (přibližně 600 kg a kromě toho 7 000 jednotlivých položek), a v roce 2015 činil přibližně 200 kg.

⁽¹⁾ Informační systém obchodování s výrobky ze slonů (ETIS) byl zřízen usnesením CITES Conf. 10.10 (Rev. CoP17) o obchodu s exempláři slonů, mimo jiné s cílem „i) měřit a zaznamenávat úroveň a trendy a změny úrovně a trendů nezákonného vybití slonů a obchodu se slonovinou“. Systém ETIS před každou konferencí smluvních stran úmluvy CITES vydává komplexní zprávu o případech zabavení slonoviny v celosvětovém měřítku. Nejnovější zprávy vypracované v roce 2016 pro konferenci CoP17 smluvních stran úmluvy CITES jsou k dispozici zde:

<https://cites.org/sites/default/files/eng/cop/17/WorkingDocs/E-CoP17-57-06-R1.pdf>

<https://cites.org/sites/default/files/eng/cop/17/WorkingDocs/E-CoP17-57-06-R1-Add.pdf>

⁽²⁾ V 50 % záznamů systému ETIS smluvní strany úmluvy CITES neuvedly hmotnost zabavené slonoviny.

Zpětný vývoz zpracované slonoviny zahrnuje mnoho různých druhů předmětů (včetně starožitností, hudebních nástrojů nebo různých jiných řezbářských výrobků). Hlavními cílovými trhy s těmito předměty jsou Čína a ZAO Hongkong, avšak vykazány byly i menší objemy obchodu do jiných zemí, především do USA, Švýcarska, Japonska a Ruské federace.

Údaje použité pro posouzení úrovně obchodu pocházejí ze záznamů o zpětném vývozu, jež uvedly členské státy v rámci svých výročních zpráv podle úmluvy CITES v souladu s čl. 15 odst. 4 nařízení (ES) č. 338/97.

iv) Iniciativy EU zaměřené proti nezákonnému obchodu s volně žijícími a planě rostoucími druhy v souvislosti s obchodem se slonovinou uvnitř EU a vývozem slonoviny

Sdělení „Akční plán EU pro boj proti nezákonnému obchodu s volně žijícími a planě rostoucími druhy“⁽¹⁾ vyzývá EU a její členské státy, aby prováděly komplexní strategii boje proti nezákonnému obchodu s volně žijícími a planě rostoucími druhy. Toto sdělení zejména předpokládá (v rámci opatření č. 2 „více omezit obchod se slonovinou uvnitř a z EU“), že Evropská komise by měla do konce roku 2016 vydat pokyny, „aby byl zajištěn jednotný výklad pravidel EU s cílem zastavit vývoz surové slonoviny pocházející z doby před přijetím úmluvy o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin a zaručit, že se v EU bude obchodovat pouze s legálními starožitnými předměty ze slonoviny“.

Ve svých závěrečích k tomuto sdělení Rada Evropské unie v červnu 2016 vyzvala, „aby členské státy na základě pokynů EU nevydávaly doklady pro vývoz nebo zpětný vývoz surové slonoviny ze slonů pocházející z doby před přijetím úmluvy o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin a zvážily další opatření s cílem zastavit obchod se slonovinou“.

V reakci na tyto výzvy byly vypracovány tyto pokyny.

Jednou z nejdůležitějších hnacích sil současné vysoké úrovně nezákonného lovu slonů a obchodu se slonovinou je rostoucí poptávka po slonovině v Asii. EU těmito pokyny přispěje k omezení této poptávky a podpoří úsilí vyvíjené důležitými cílovými trhy s výrobky z volně žijících a planě rostoucích druhů, jako je Čína, která v roce 2016 přijala konkrétní opatření k omezení dovozu předmětů ze slonoviny na své území a oznámila, že do konce roku 2017 uzavře svůj vnitrostátní trh se slonovinou. Cílem těchto pokynů také je zajistit, aby v EU a z EU nebylo obchodováno se slonovinou nezákonného původu a aby zákonný obchod se slonovinou nebylo možné používat ke krytí nezákonné slonoviny.

Tyto pokyny se nejprve zabývají zpětným vývozem slonoviny z EU (oddíl 3) a poté obchodem se slonovinou uvnitř EU (oddíl 4).

2. Status dokumentu

Tyto pokyny byly projednány a vypracovány ve spolupráci se zástupci členských států sdruženými ve „skupině odborníků z příslušných výkonných orgánů CITES“.

Toto oznámení má pomoci občanům, podnikům a vnitrostátním orgánům při uplatňování nařízení (ES) č. 338/97 a jeho prováděcích nařízení. Tyto pokyny nenahrazují, nedoplňují ani nemění ustanovení uvedeného nařízení Rady a jeho prováděcích nařízení; neměly by být také posuzovány samostatně, ale měly by se používat v kontextu tohoto právního předpisu. Pouze Soudní dvůr Evropské unie je oprávněn závazně vykládat právo Unie.

Dokument zveřejní elektronicky Komise a mohou jej zveřejnit i členské státy.

Tento dokument přezkoumá Komise v konzultaci se „skupinou odborníků z příslušných výkonných orgánů CITES“ ve druhém pololetí roku 2019. Komise a členské státy však budou věnovat problematice vnitrostátního obchodu se slonovinou, jakož i zpětnému vývozu zpracované slonoviny z EU zvláštní pozornost s cílem posoudit, zda změny pokynů v těchto bodech nejsou nutné dříve než ve druhém pololetí roku 2019.

⁽¹⁾ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016DC0087&from=CS>

3. Pokyny k výkladu pravidel EU pro zpětný vývoz slonoviny

i) Pokyny k zpětnému vývozu surové slonoviny

Pravidla upravující zpětný vývoz exemplářů surové slonoviny ⁽¹⁾ získaných před datem, kdy se úmluva CITES stala pro ně použitelnou, jsou stanovena v článku 5 nařízení (ES) č. 338/97.

Podle čl. 5 odst. 2 písm. d) nařízení Rady (ES) č. 338/97 musí výkonné orgány při posuzování žádostí o zpětný vývoz surové slonoviny „po konzultaci s příslušným vědeckým orgánem dospět k názoru, že neexistují žádné další okolnosti týkající se zachování druhu, které mluví proti vydání vývozního povolení“.

Tato ustanovení je nutné vykládat s ohledem na okolnosti popsané v oddíle 1, jakož i s ohledem na specifické rysy mezinárodního obchodu se surovou slonovinou. Surová slonovina tvoří největší podíl slonoviny, která vstupuje do mezinárodního nezákonného obchodu v celosvětovém měřítku. Svědčí o tom údaje, jež uvádějí smluvní strany úmluvy CITES v Informačním systému obchodování s výrobky ze slonů (ETIS) a z nichž vyplývá, že případy zabavení nezákonně získané surové slonoviny tvoří celosvětově převážnou většinu zabavené slonoviny. Surová slonovina se skládá hlavně z klů, které je obtížné od sebe rozlišit. Rizika toho, že zákonný zpětný vývoz surové slonoviny bude použit jako zástěrka pro nezákonný obchod s nezákonně získanou surovou slonovinou, je větší než u zpracované slonoviny, a to i přesto, že se zákonnými kly lze obchodovat pouze v případech, že jsou označeny.

Zastavení zpětného vývozu surové slonoviny z EU zajistí, že kly zákonného původu nebudou směřovány s nezákonnou slonovinou, a pomůže zemím určení provádět jejich opatření k omezení poptávky po slonovině, což je důležitý krok při řešení nezákonného obchodu se slonovinou a současného nárůstu nezákonného lovu slonů.

Komise doporučila, že za stávajících okolností by členské státy s ohledem na zásadu předběžné opatrnosti, a pokud nebudou předloženy pádné vědecké důkazy o opaku, měly zvážit, zda existují závažné okolnosti týkající se zachování druhu slonů, které mluví proti vydání potvrzení o zpětném vývozu surové slonoviny.

Následně Komise v souladu s nařízením (ES) č. 338/97 doporučuje, že členské státy by jako dočasné opatření od 1. července 2017 neměly vydávat potvrzení o zpětném vývozu surové slonoviny až na výjimečné případy, kdy výkonný orgán členského státu dospěje k názoru, že daný předmět:

1. je součástí skutečné výměny kulturních předmětů mezi renomovanými institucemi (tj. muzei);
2. je dědictvím převáženým v rámci stěhování rodiny;
3. se převáží za účelem prosazování právních předpisů, pro vědecké nebo vzdělávací účely.

V každém takovém výjimečném případě se doporučuje, aby se výkonné orgány řídily pokyny uvedenými v tomto dokumentu, pokud jde o získání dostatečných důkazů o zákonném původu exemplářů (příloha I tohoto dokumentu), označování (příloha II) a případně koordinaci postupu s jinými členskými státy a třetími zeměmi (pododdíl iii).

ii) Pokyny k zpětnému vývozu zpracované slonoviny

Na rozdíl od surové slonoviny zahrnuje „zpracovaná slonovina“ mnoho různých druhů exemplářů. Patří sem předměty, s nimiž se zákonně obchodovalo po desetiletí (například hudební nástroje nebo starožitnosti), a není jasné, zda by úplné zastavení zpětného vývozu takových předmětů mělo hmatatelný dopad v boji proti mezinárodnímu nezákonnému obchodu se slonovinou. Vzhledem k nárůstu zpětného vývozu zpracované slonoviny z EU v posledních letech však je nutné zesílit kontrolu nad prováděním stávajících pravidel.

V každém případě je nezbytné, aby členské státy EU vykonávaly důslednou kontrolu v souvislosti se žádostmi o zpětný vývoz zpracované slonoviny, a zajistily tak, že příslušné dokumenty budou vydávat pouze tehdy, jsou-li splněny podmínky stanovené podle práva EU, jež zaručují, že slonovina je zákonného původu. S cílem zamezit vývozu předmětů ze slonoviny, které nesplňují požadované podmínky, se doporučuje, aby podmínky pro vydávání takových potvrzení o zpětném vývozu byly vykládány restriktivně.

⁽¹⁾ Doporučuje se, aby členské státy EU používaly definici „surové slonoviny“, kterou obsahuje usnesení CITES Conf. 10.10 (Rev. CoP17), podle něhož:

- a) pojem „surová slonovina“ zahrnuje všechny celé sloní kly, leštěné nebo neleštěné a v jakékoli formě a veškerou slonovinu rozsekanou na kousky, leštěnou nebo neleštěnou a jakkoli změněnou z její původní formy, s výjimkou ‚zpracované slonoviny‘; a
- b) ‚zpracovanou slonovinou‘ se rozumí slonovina, která byla opatřena rytinou, formována nebo opracována buď úplně, nebo částečně, avšak neobsahuje celé kly v žádné formě s výjimkou případů, kdy rytinou je opatřen celý jejich povrch“.

Aby bylo možné posoudit podmínky, za kterých lze takový obchod povolit, doporučuje se, aby členské státy EU uplatňovaly pokyny o „důkazech k prokázání zákonného získání“, jež obsahuje příloha I tohoto dokumentu, a o „označování, registraci a jiných požadavcích pro vydání potvrzení“, jež obsahuje příloha II.

Zvláště důležité je, aby žadatel o potvrzení o zpětném vývozu prokázal, že exempláře byly získány před datem, kdy se pro příslušné předměty stala použitelnou úmluva CITES. Pokud žadatel takový důkaz nemůže předložit, nemělo by být potvrzení vydáno.

Je-li potvrzení vydáno, mělo by obsahovat dostatečně podrobný popis dotčeného předmětu, aby potvrzení bylo možné použít pouze pro daný exemplář. Pokud to právní předpisy umožňují, mohou kromě toho členské státy přistoupit ke zjišťování, ověřování a zaznamenávání totožnosti žadatele a pokud možno i kupujícího (například uchováním kopie jejich dokladů totožnosti).

iii) **Koordinace v rámci členských států EU a mezi nimi a s třetími zeměmi**

Pokud jsou za vydávání dokumentace podle úmluvy CITES odpovědné regionální/místní výkonné orgány CITES, doporučuje se, aby členské státy zajistily, že tyto regionální orgány oznámí ústřednímu výkonnému orgánu CITES všechny předložené žádosti o vydání potvrzení o zpětném vývozu/potvrzení pro obchod uvnitř EU. To by zajistilo řádné koordinované ověřování zákonného získání a jednotné posuzování žádostí, které lze podpořit zřízením vnitrostátních databází k uchování příslušných informací.

Je-li jako důkaz o zákonném získání pro účely žádosti o potvrzení o zpětném vývozu předloženo potvrzení pro obchod uvnitř EU vydané členským státem EU, mělo by být o jeho platnosti konzultováno s členským státem, který potvrzení pro obchod uvnitř EU vydal. Toto by mělo platit pro všechny žádosti týkající se slonoviny, ale zejména v případech předmětů ze surové slonoviny.

Další omezení/kontroly lze rovněž uplatnit na zpětný vývoz do určitých zemí/území, jež v souvislosti s obchodem se slonovinou zavedly přísnější vnitrostátní opatření, jako např. pevninská Čína, ZAO Hongkong a Spojené státy americké (USA). Před vydáním potvrzení o zpětném vývozu slonoviny by příslušný členský stát měl informovat orgány CITES v zemi určení, aby země určení mohla ověřit, že dovoz tohoto exempláře je v souladu se stávajícími předpisy.

4. **Pokyny k provádění evropského práva pro obchod se slonovinou uvnitř EU**

Doporučuje se, aby se členské státy EU při posuzování žádostí o potvrzení pro obchod se slonovinou uvnitř EU a při výkladu ustanovení práva EU týkajících se obchodu se „zpracovanými exempláři“ slonoviny uvnitř EU řídily níže uvedenými pokyny, jež vycházejí z osvědčených postupů v současnosti uplatňovaných v členských státech EU.

Od rozhodnutí zakázat mezinárodní obchod se slonovinou, jež bylo v rámci úmluvy CITES přijato v roce 1989, se poptávka po slonovině v Evropě výrazně snížila. Členské státy EU nebyly podle úmluvy CITES označeny jako důležité cílové určení pro slonovinu nezákonného původu. Většinu obchodu se slonovinou uvnitř EU tvoří starožitné předměty ze slonoviny. Přesto však v rámci EU dochází k případům nezákonného obchodu s předměty ze slonoviny. Existují také rozdíly v přístupech členských států při vyřizování žádostí o potvrzení pro komerční použití exemplářů slonoviny v rámci EU a pro obchod se „zpracovanými exempláři“ slonoviny uvnitř EU. EU musí zajistit, aby komerční použití slonoviny v EU bylo přísně kontrolováno a regulováno, jak to vyžaduje usnesení CITES 10.10 (Rev. CoP17) a nařízení Rady (ES) č. 338/97. Je proto nezbytná zvýšená bdělost a kontroly nad obchodem s předměty ze slonoviny uvnitř EU jak v souvislosti se žádostmi pro obchod se slonovinou uvnitř EU, tak k zajištění legálnosti obchodu se „zpracovanými exempláři“ uvnitř EU.

V této souvislosti a vzhledem k rozdílným režimům, které se na každý z těchto případů vztahují, se doporučuje, aby se členské státy řídily dále uvedenými specifickými pokyny pro každý z těchto případů:

- obchod s předměty ze slonoviny uvnitř EU (bod i) níže),
- specifické případy obchodu se „zpracovanými exempláři“ uvnitř EU (bod ii) níže).

i) **Pokyny týkající se obchodu s předměty ze slonoviny uvnitř EU**

Obecně platí, že podle čl. 8 odst. 1 *nařízení Rady (ES) č. 338/97* je obchod uvnitř EU s exempláři druhů zařazených do přílohy A zakázán. Ustanovení čl. 8 odst. 3 opravňuje členské státy udělit výjimku z tohoto zákazu, jsou-li splněny určité podmínky (uvedené v písmenech a) až h)). Z použití slova „může“ v čl. 8 odst. 3 je však jasné, že členské státy nejsou povinny udělit potvrzení pro obchod uvnitř EU, i když jsou uvedené podmínky splněny (s výjimkou případů, kdy tak vyžaduje právo Unie, jako např. při uplatnění zásady proporcionality). Při rozhodování o udělení nebo neudělení potvrzení musí orgán náležitým způsobem využít své diskreční pravomoci.

Nelze se proto domnívat, že ustanovení čl. 8 odst. 3 přiznává jakémukoli žadateli nárok na potvrzení pro obchod uvnitř EU, když je splněna jedna z podmínek stanovených v písmenech a) až h). Na čl. 8 odst. 3 se navíc vztahuje zásada předběžné opatrnosti, a jak je uvedeno výše, důkazní břemeno prokazující legitimitu a soulad transakce s cíli nařízení Rady (ES) č. 338/97 proto ponese žadatel.

Při přijetí žádosti o komerční použití slonoviny v rámci EU podle čl. 8 odst. 3 může členský stát podle unijního práva udělení potvrzení odmítnout, i když je splněna jedna z podmínek stanovených v písmenech a) až h), za předpokladu, že odmítnutí je v souladu se zásadou proporcionality (tedy že odmítnutí je vhodné za účelem ochrany druhů volně žijících živočichů nebo planě rostoucích rostlin či k zajištění jejich zachování a zároveň nepřekračuje meze toho, co je k dosažení tohoto cíle nezbytné). Komise a skupina odborníků z příslušných výkonných orgánů CITES zastávají názor, že tomu tak bude v případech, kdy žadatel přesvědčivě neprokáže legitimitu a soulad transakce s cíli *nařízení Rady (ES) č. 338/97*.

Členské státy nesou odpovědnost za to, aby se vyvarovaly vydávání potvrzení, která by mohla jakékoli nezákonné činnosti usnadňovat, a měly by proto žádosti pro obchod uvnitř EU vyřizovat tak, aby výše uvedené riziko co nejvíce minimalizovaly. Členským státům se doporučuje, aby při vyřizování žádostí o vydání potvrzení pro obchod uvnitř EU tyto žádosti co nejdůkladněji přezkoumávaly a podmínky pro vydání takových potvrzení vykládaly restriktivně, zejména pokud jde o surovou slonovinu.

Za tímto účelem se doporučuje, aby členské státy EU uplatňovaly pokyny o „důkazech k prokázání zákonného získání“, jež obsahuje příloha I tohoto dokumentu, a o „označování, registraci a jiných požadavcích pro vydání potvrzení“, jež obsahuje příloha II.

V rámci čl. 8 odst. 3 písm. a) (tj. exempláře „získané ve Společenství nebo do něho dovezené dříve, než se ustanovení týkající se druhů zařazených do přílohy I úmluvy nebo do přílohy C1 nařízení (EHS) č. 3626/82 nebo do přílohy A stala pro dané exempláře použitelnými“) spočívá klíčový prvek v tom, že žadatel o udělení potvrzení pro obchod uvnitř EU musí prokázat, že dané exempláře byly získány nebo dovezeny do EU před 18. lednem 1990 u slona afrického a 1. červencem 1975 u slona indického. Pokud žadatel takový důkaz nemůže předložit, nemělo by být potvrzení vydáno.

Je-li potvrzení vydáno, mělo by obsahovat dostatečně podrobný popis dotčeného předmětu, aby bylo zřejmé, že je lze použít pouze pro ten daný exemplář – to je zvláště důležité u surové slonoviny, kde je pravděpodobné, že má méně identifikačních prvků. Pokud to právní předpisy⁽¹⁾ umožňují, mohou kromě toho členské státy přistoupit ke zjišťování, ověřování a zaznamenávání totožnosti žadatelů a kupujících (například uchováním kopie jejich dokladů totožnosti). Mohla by být rovněž stanovena specifická podmínka pro obchod se surovou slonovinou uvnitř EU, která by prodávajícímu uložila povinnost informovat orgány o totožnosti kupujícího.

V případě podávání žádostí pro obchod se slonovinou uvnitř Unie podle čl. 8 odst. 3 písm. c) se členským státům připomíná, že jelikož je dovoz slonoviny (jako osobních věcí, především loveckých trofejí) možný pouze z nekomerčních důvodů, nemůže být jejich majitelům vydáno potvrzení pro komerční účely v Unii podle čl. 8 odst. 3 písm. c).

ii) **Specifické pokyny týkající se obchodu se „zpracovanými exempláři“ slonoviny uvnitř EU**

Nařízení EU obsahuje specifická ustanovení upravující obchod uvnitř EU se „zpracovanými exempláři získanými před více než 50 lety“, které jsou definovány v čl. 2 písm. w) *nařízení (ES) č. 338/97* jako „exempláře, které byly oproti jejich původnímu přirozenému stavu podstatně změněny do podoby klenotů, dekorativních, uměleckých či užitných předmětů nebo hudebních nástrojů, přičemž k takovému zpracování došlo před více než 50 lety, nežli toto nařízení vstoupilo v platnost, tj. před 3. březnem 1947, a výkonný orgán dotčeného členského státu se přesvědčí, že již byly v takovém stavu získány. Takové exempláře však budou považovány za zpracované, pouze pokud jednoznačně patří do jedné z výše uvedených kategorií a nevyžadují žádné další vyřezávání, řemeslné nebo průmyslové zpracování, aby mohly plnit svůj účel“. „Zpracované exempláře“, jak jsou definovány v nařízeních EU o obchodu s volně žijícími a planě rostoucími druhy, jsou také často označovány jako „starožitnosti“. Je však důležité poznamenat, že starožitnosti získané před rokem 1947, které však zůstávají podstatně nezměněné oproti jejich původnímu stavu, se podle *nařízení (ES) č. 338/97* za „zpracované exempláře“ nepovažují.

⁽¹⁾ Zejména zákony na ochranu osobních údajů.

Komerční použití „zpracovaných exemplářů“ v EU upravuje čl. 8 odst. 3 písm. b) *nařízení Rady (ES) č. 338/97* a čl. 62 odst. 3 *nařízení Komise (ES) č. 865/2006*. Pokud předmět splňuje podmínky podle čl. 2 písm. w) *nařízení Rady* nezbytné k tomu, aby mohl být považován za zpracovaný exemplář, pak není pro jeho komerční použití v rámci Unie potřeba žádné potvrzení.

S cílem zajistit jednotný výklad definice „zpracovaný exemplář“ v členských státech EU vypracovala Evropská komise ve spolupráci s členskými státy EU interní pokyny k této problematice⁽¹⁾. Tyto pokyny, které se netýkají pouze slonoviny, zahrnují takové aspekty, jako např. přijatelný důkaz o tom, že daný předmět byl získán před 3. březnem 1947; typické příklady předmětů splňujících definici „podstatně změněny oproti jejich původnímu přirozenému stavu“ a kategorií „klenoty“, „dekorativní předměty“ atd.; a renovace a „přepřepování“ exemplářů.

Celkově se doporučuje, aby členské státy definici zpracovaných exemplářů vykládaly restriktivně, podle následujících kroků:

- Vlastník exempláře, který jej chce prodat, musí nejdříve prokázat, že exemplář byl získán „50 let před vstupem *nařízení Rady (ES) č. 338/97* v platnost“, tedy před 3. březnem 1947.
- Za druhé skutečnost, že sloní kel je jednoduše připevněn na desce, štítu nebo jiném druhu podkladu bez jakékoli jiné změny jeho původního stavu, by neměla stačit k tomu, aby byl produkt považován za „zpracovaný exemplář“ ve smyslu čl. 2 písm. w) *nařízení Rady (ES) č. 338/97*.
- Za třetí by měl být rovněž přísně a důkladně posouzen požadavek podle čl. 2 písm. w), aby exempláře byly změněny „do podoby klenotů, dekorativních, uměleckých či užitných předmětů nebo hudebních nástrojů“, protože se zdá, že v nedávných případech nebyla umělecká povaha změny (jako je v podstatné míře provedená řezba, rytiny a vložení nebo připojení uměleckých či užitných předmětů atd.) jasná, a proto nebyly podmínky stanovené v čl. 2 písm. w) splněny.
- Jako další vodítka při výkladu tohoto pojmu by měly být konzultovány pokyny k „zpracovaným exemplářům“ vypracované Evropskou komisí.

Kromě toho, ačkoli pro obchod se „zpracovanými exempláři“ pro komerční účely uvnitř EU nejsou vyžadována potvrzení pro obchod uvnitř EU, doporučuje se, aby členské státy své vnitrostátní trhy se starožitnostmi ze slonoviny sledovaly, a to včetně provádění pravidelných kontrol, zda obchodníci mají důkazy o stáří a/nebo původu starožitností ze slonoviny v prodeji, a zvážily zavedení povinnosti obchodníků uvádět jak na webových stránkách, tak ve fyzických stáncích/obchodech stáří a původ starožitností ze slonoviny v prodeji.

Na závěr je třeba poznamenat, že pro zpětný vývoz „zpracovaných exemplářů“ z EU je nutné vydat potvrzení o zpětném vývozu v souladu s čl. 5 odst. 6 bodem i) *nařízení (ES) č. 338/97*. Doporučuje se, aby členské státy při posuzování žádostí o vydání potvrzení o zpětném vývozu takových předmětů používaly pokyny uvedené v oddíle 3 bodě ii).

⁽¹⁾ Viz C(2017) 3108.

PŘÍLOHA I

Důkazy k prokázání zákonného získání*Obecné úvahy*

Pro vydání potvrzení o zpětném vývozu i potvrzení pro obchod uvnitř EU je žadatel povinen prokázat orgánu CITES v dotyčném členském státě EU, že podmínky pro vydání takových dokumentů jsou splněny, a zejména že exempláře slonoviny byly získány legálně⁽¹⁾.

Jelikož se žádosti o potvrzení o zpětném vývozu/pro obchod uvnitř EU mohou významně lišit (pokud jde o okolnosti původního získání slonoviny, množství, které má být předmětem zpětného vývozu/obchodu, a udaný původ/stáří exemplářů), členské státy budou zpravidla muset důkazy předložené žadatelem posuzovat případ od případu.

Je jasné, že zákonné získání musí být prokázáno ve všech případech, avšak členské státy by měly při posuzování žádostí o zpětný vývoz slonoviny/obchod se slonovinou uvnitř EU zvážit uplatnění přístupu založeného na posouzení rizik. Transakce mohou vést ke kontrolám různého stupně v závislosti na množství slonoviny, jež má být zpětně vyvezeno nebo s nímž má být obchodováno; na formě slonoviny (např. starožitnost, zpracovaná nebo surová); na okolnostech, za kterých byla slonovina původně získána (např. v rámci obchodní transakce nebo jako dar/dědictví); a na datu, kdy k původnímu získání došlo. Členské státy budou muset samy zvážit, jaké požadavky, pokud jde o druh a množství důkazů, které je třeba doložit k žádosti, podle povahy transakce stanoví.

Důkladnější kontrole by členské státy měly podrobovat transakce při obchodech se surovou slonovinou uvnitř EU například v případě žádostí týkajících se nezpracovaného klu (nezpracovaných klů) nebo větších kousků nezpracované slonoviny, zejména pokud se žádost týká více než jednoho celého klu/předmětu. Členské státy mohou uplatnění důkladnější kontroly zvážit rovněž v případě žádostí o potvrzení pro obchod se surovou slonovinou uvnitř EU, která byla získána nedávno nebo v rámci obchodní transakce (na rozdíl od daru nebo dědictví).

Je třeba poznamenat, že druh důkazu o zákonném původu bude záviset na způsobu získání. Například:

- Pokud předmět ze slonoviny dovezl sám žadatel před vstupem úmluvy CITES v platnost, může být od něho požadováno, aby prokázal, že v zemi vývozu žil nebo pracoval. Jako důkaz, že žadatel žil v zahraničí, lze přijmout staré fotografie, smlouvy, výpisy z rodného listu, výpisy z registru obyvatel nebo prohlášení žadatele a/nebo jiných rodinných příslušníků. Žadatel bude také muset prokázat, že předmět ze slonoviny byl získán/dovezen do EU legálně (viz *Druhy důkazů* níže).
- Pokud byl předmět ze slonoviny zakoupen v EU, žadatel musí prokázat, že tento předmět byl získán legálně nebo že daný kousek splňuje požadavky kladené na zpracované exempláře pocházející z doby před rokem 1947 (viz *Druhy důkazů* níže).

Druhy důkazů

Následující důkazy by zpravidla měly být upřednostňovány jako podklady k žádostem o potvrzení o zpětném vývozu a potvrzení pro obchod uvnitř EU:

- Originál dovozního povolení CITES vydaného žadateli a potvrzeného celním úřadem nebo originály dovozních (např. celních) dokumentů. Dokument(y) by měl(y) být pokud možno ověřen(y) podle informací v příslušných databázích, např. vnitrostátních celních databázích, databázích vydaných povolení CITES.
- Potvrzení pro obchod uvnitř EU. V tomto případě by měl být konzultován vydávající členský stát EU s cílem ověřit platnost dotčeného potvrzení. Pokud poskytnuté informace o potvrzení pro obchod uvnitř EU nejsou jasné nebo pokud existují pochyby/obavy ohledně platnosti potvrzení/zákonnosti slonoviny, měly by být od žadatele a/nebo vydávajícího orgánu vyžádány doplňující informace. Doplňující důkazy si lze vyžádat, pokud například na potvrzení chybí identifikační znaky (např. fotografie, podrobný popis, informace o hmotnosti/délce klů) nebo pokud je potvrzení obzvláště staré. Členské státy mohou požádat o jakékoli důkazy poskytující další podrobnosti o předmětu a jeho původu, kromě těch, které jsou již uvedeny na potvrzení pro obchod uvnitř EU. Je možné požadovat také potvrzení o převzetí nebo smlouva o převodu, zejména pokud se potvrzení týká konkrétní transakce, aby bylo jasné, že současný majitel získal daný exemplář přímo od držitele potvrzení.

⁽¹⁾ Potvrzení o zpětném vývozu viz čl. 5 odst. 3 a 6 nařízení (ES) č. 338/97; a potvrzení pro obchod uvnitř EU viz čl. 8 odst. 3 nařízení (ES) č. 338/97 spolu s článkem 59 nařízení (ES) č. 865/2006.

- Výsledky datování pomocí radiouhlíkové metody/izotopového rozboru ke stanovení stáří (a rovněž původu) exempláře (1), přičemž je třeba mít na paměti, že určení stáří samo o sobě nestačí k prokázání zákonného získání.
- Znalecký posudek, ve formě určení stáří uznávaným, nezávislým odborníkem, např. spolupracovníkem univerzity/výzkumného ústavu, soudním znalcem/osobou ustanovenou soudem nebo schváleným/uznávaným odborníkem (2). Znalecké posudky lze považovat za uspokojivý důkaz jak pro zpracovanou, tak pro nezpracovanou slonovinu (např. pokud nelze použít forenzní analýzu). U starožitností ze zpracované slonoviny se stanovení stáří může provést na základě stylu řezbářských a řemeslných technik.

Pokud výše uvedené důkazy nejsou k dispozici, mělo by se od žadatelů požadovat, aby předložili kombinaci jiných forem důkazů k prokázání zákonného získání (viz jiné formy důkazů níže). Členské státy by měly žadatele vyzvat, aby na podporu své žádosti předložil co nejvíce různých druhů důkazů. Jak bylo uvedeno výše v oddíle *Obecné úvahy*, množství a druh důkazů, jež budou představovat uspokojivý důkaz získání, bude záviset na povaze žádosti a souvisejícím riziku. Pokud je předmětem žádosti o potvrzení pro obchod uvnitř EU komerční množství surové slonoviny, měly by členské státy zvážit přijetí pouze takových důkazů, které jsou uvedeny výše v prvních třech odrážkách.

Jiné formy důkazů, které mohou představovat uspokojivý důkaz zákonného získání, jsou například tyto (přednostně kombinace několika takových důkazů):

- Originál vývozního povolení CITES ze země vývozu nebo originál vývozního (např. celního) dokumentu. Dokument(y) by měl(y) být pokud možno ověřen(y) podle informací v příslušných databázích.
- U „zpracovaných exemplářů“ obsahujících slonovinu dokument od schváleného/uznávaného odborníka.
- Potvrzení o příjmu nebo faktura, darovací smlouva nebo dokumenty o dědictví, jako např. závěť.
- Staré fotografie předmětu ze slonoviny (s datem, rozpoznatelnou osobou nebo v místě původu), staré povolení k lovu (nebo jiné dokumenty týkající se lovu), dokumenty o pojištění, dopisy nebo staré veřejné dokumenty (jako např. novinové články nebo jiné původní zprávy/publikace, jež poskytují důkaz o původu daných exemplářů).
- Jiné pomocné důkazy na podporu vysvětlení zákonného získání, jako např. důkaz o pracovním pobytu osoby, která daný exemplář získala (např. v Africe), nebo kopie razítek v cestovním pase.
- Svědecká výpověď/přísežné prohlášení nebo podepsané prohlášení majitele. Členský stát si může vyžádat, aby žadatel předložil přísežné prohlášení na podporu vydaného prohlášení, v němž uvede, že si je vědom důsledků v případě nepravdivého prohlášení. Svědecká výpověď/přísežné prohlášení by přesto měly být podpořeny jinými důkazy, jako např. fotografiemi nebo potvrzeními o příjmu/fakturami.
- U zpracovaných exemplářů nebo hudebních nástrojů vyrobených v EU potvrzení výrobce nebo odborníka o tom, že nástroj byl vyroben na území členského státu EU před datem příslušného zařazení na seznam CITES.

Pokud s ohledem na důkazy předložené žadatelem na podporu žádosti o potvrzení o zpětném vývozu/pro obchod uvnitř EU i nadále existují pochybnosti ohledně zákonného získání dotčené slonoviny, měly by členské státy zvážit konzultaci s nezávislým odborníkem nebo vyžádání forenzní analýzy za účelem ověření stáří daného exempláře; náklady by měl nést žadatel.

(1) Pokyny Úřadu OSN pro drogy a kriminalitu (UNODC) „Metody a postupy při odběru vzorků a laboratorní analýze slonoviny“ podávají přehled o dostupných možnostech laboratorních zkoušek a také pokyny týkající se odběru vzorků pro zkoušky včetně seznamu vybavení a materiálů, které jsou nezbytné pro odběr vzorků slonoviny (viz UNODC. (2014) *Guidelines on Methods and Procedures for Ivory Sampling and Laboratory Analysis*. Organizace spojených národů, New York, zejména bod 14.2.2 *Isotopes (Izotopy)* (s. 30 a násl. a s. 46); k dispozici na https://www.unodc.org/documents/Wildlife/Guidelines_Ivory.pdf).

Viz též webová stránka www.ivoryid.org.

(2) Je-li použit znalecký posudek od dražitelů, může vzniknout potenciální střet zájmů, což je třeba pečlivě zvážit.

PŘÍLOHA II

Označování, registrace a další požadavky pro vydání potvrzení

Trvalé označování výrobků ze slonoviny před vydáním potvrzení pro obchod uvnitř EU není podle práva EU povinné, avšak v některých členských státech se již provádí. Dovozní povolení a potvrzení o zpětném vývozu mohou kromě toho členské státy EU vydat pouze na některé výrobky ze slonoviny, jsou-li označeny (viz čl. 64 odst. 1 písm. d) a čl. 65 odst. 1 *nařízení (ES) č. 865/2006*), a usnesení CITES 10.10 (Rev. CoP17) rovněž vyzývá k označování „celých klů jakékoli velikosti a řezaných částí slonoviny, které přesahují 20 cm délky a zároveň 1 kg hmotnosti“.

V této souvislosti se doporučuje, aby členské státy zvážily trvalé označování: i) celých klů jakékoli velikosti a ii) řezaných částí slonoviny, které přesahují 20 cm délky a zároveň 1 kg hmotnosti. Označování umožňuje, aby bylo potvrzení spojeno s příslušnými předměty ze slonoviny, a zlepšuje sledovatelnost v rámci daného systému.

Takové označování se doporučuje provádět v souladu s usnesením CITES 10.10 (Rev. CoP17): „celé kly jakékoli velikosti a řezané části slonoviny, které přesahují 20 cm délky a zároveň 1 kg hmotnosti, se mají označit vyraženými značkami, nesmazatelným inkoustem nebo jinou formou trvalého označení, a to podle tohoto vzorce: dvoupísmenný kód ISO země původu, poslední dvě číslice roku/pořadové číslo v daném roce/a hmotnost v kilogramech (např. KE-00/127/14). Uznává se, že jednotlivé smluvní strany mají různé systémy označování a mohou používat různé způsoby vyznačení pořadového čísla a roku (což může být například rok registrace nebo zachránění), že však všechny systémy musí vést k jedinečnému číslu pro každý kousek označené slonoviny. Toto číslo by v případě celých klů mělo být umístěno na „retním pruhu“ (lip mark) a barevně zvýrazněno.“

V usnesení se uvádí, že označení by mělo odkazovat na zemi původu; pokud tato země v době, kdy členský stát EU označení provádí, není známa, měl by uvedený kód ISO být kódem země označení. Členské státy mohou považovat za vhodné stanovit, aby držitel/majitel slonoviny uhradil náklady na trvalé označení.

Jakmile je předmět trvale označen, měl by být jeho kód zanesen do elektronické databáze spolu s číslem potvrzení a veškerými příslušnými informacemi, jako je délka, hmotnost a status v době před přijetím úmluvy CITES, aby se usnadnilo ověřování v budoucnu. Informace by měly být zaznamenány pokud možno na celostátní úrovni. Jsou-li informace zaznamenány na regionální/místní úrovni, měl by existovat mechanismus pro sdílení informací s ústředním (celostátním) orgánem CITES, nebo pro dohled ze strany tohoto ústředního orgánu. Po označení se rovněž doporučuje předměty fotograficky zdokumentovat a záznamy a fotografie uchovávat společně.

Členské státy informovaly o problémech při ověřování platnosti prohlášení pro obchod uvnitř EU, což ztěžuje potvrzování totožnosti příslušného exempláře (u surových, nezpracovaných klů). K řešení tohoto problému se členskými státy doporučuje:

- Vyžadovat fotodokumentaci k exemplářům slonoviny (zejména surových, nezpracovaných celých klů), a pokud to vnitrostátní systémy dovolují, zajistit, aby fotografie byly k příslušnému prohlášení pro obchod uvnitř EU připevněny/přiloženy. Fotografie by se měly naskenovat a uchovávat se záznamy o vydaném potvrzení. Prvky, které lze zdokumentovat (a které by pomohly při identifikaci) zahrnují typické zabarvení, praskliny nebo jiné poškození; rytiny na klu; a bázi klu (např. čistě odříznutá nebo roztrpená). Užitečné by byly fotografie celého klu a báze. Pokud kel obsahuje rytinu, měla by být připojena fotografie, která zachycuje podrobnosti a umístění na klu. Fotografie slonoviny, pro kterou je vydáno potvrzení, jsou zvláště důležité v případě, že tato slonovina nebyla označena.
- Na potvrzení uvést informace o tom, jak byla hmotnost a délka předmětu ze slonoviny měřena, a také obvod báze klu. Co se týče hmotnosti, příslušné informace mimo jiné obsahují, kdy byla hmotnost zjištěna (byl předmět vážen v době vydání potvrzení, nebo byly použity starší informace o hmotnosti?) a zda hmotnost zahrnuje nějaké

předměty připojené ke klu (jako např. víčko na bázi nebo závěs pro připevnění klu na zed), které mohly být při následném vážení odstraněny. Pokud jde o délku, příslušné informace mimo jiné obsahují, zda je uváděná délka vnitřní nebo vnější, a zda je měřena od špičky klu po bázi (nebo jiný způsob měření).

- Zaznamenat počet příslušných předmětů a množství vyjádřené hmotností (v kg) (jelikož velikost předmětů se výrazně liší).
